

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

КІБЕР
ПОЛІЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЙНА БРОШУРА "ЯКИМ МОЖЕ БУТИ ШАХРАЙСТВО ТА ЯК ЙОМУ ПРОТИДІЯТИ?"

Довідник для родичів військовополонених, зниклих безвісти українців, а також журналістів, державних службовців та всіх громадян і громадянок. Підготовлений Офісом Омбудсмана України спільно з Національною поліцією України та Кіберполіцією.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

КІБЕР
ПОЛІЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

ЯКИМ МОЖЕ БУТИ ШАХРАЙСТВО ТА ЯК ЙОМУ ПРОТИДІЯТИ?

Алгоритми дій захисту для рідних
полонених і зниклих безвісти українців,
а також інформація для журналістів,
державних службовців і загалом для кожної і кожного

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

КІБЕР
ПОЛІЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Офіс Омбудсмана та Кіберполіція об'єднують зусилля з протидії шахрайству на темі військовополонених та зниклих безвісти.

Цей довідник розповість родичам військовополонених, зниклих безвісти українців, а також журналістам, державним службовцям і загалом кожному й кожній про те, яким може бути шахрайство та як йому протидіяти.

У ньому ви знайдете інформацію про:

шахрайство та злочини
щодо військових
і їхніх родин

небезпеку взаємодії
цивільних із представниками
країни-агресора

основні кроки,
як не стати
жертвами шахраїв

алгоритми дій,
якщо особа зникла безвісти
або потрапила в полон

фішинг в інтернеті,
ворожу пропаганду

фактчекінг і
перевірку інформації

ЗМІСТ

<u>Яким може бути шахрайство: схеми та психологічний тиск на родичів військових</u>	4
<u>Шахраї — це люди в “добрій” масці. Вони завжди будуть видавати свої вчинки за допомогу!</u>	5
<u>Чому рідним українських військових не варто розповсюджувати свої персональні дані?</u>	6
<u>Обіцяють включити військовополонених до “списків обміну”, а натомість вимагають кошти</u>	7
<u>Як не стати жертвами шахраїв?</u>	9
<u>На противагу шахрайству: які реальні кроки дій для того, щоб знайти особу, зниклу безвісти за особливих обставин? Алгоритм дій</u>	10
<u>Кроки дій, якщо Ви знаєте, що Ваша рідна людина перебуває у ворожому полоні</u>	12
<u>Ще один крок для пошуку зниклих безвісти: ідентифікація особи через фото</u>	15
<u>Як відбувається ідентифікація особи через фото? Вимоги та правила</u>	15
<u>Комунікація з російською стороною, як один із механізмів для пошуку зниклих безвісти</u>	17
<u>Куди звертатися рідним, чиї близькі — незаконно затримані цивільні в РФ або на ТОТ?</u>	17
<u>Обіцяють державні послуги, а виманюють гроші: “фішинг в інтернеті”</u>	19
<u>Продавав бази даних тисяч користувачів: поліцейські Дніпропетровщини задержали хакера</u>	20
<u>Як захистити свої персональні дані від кіберзлочинців?</u>	21
<u>Ще один приклад шахрайства: поліцейські Житомирщини оголосили підозру особі, яка наживалася на допомозі пораненим воїнам</u>	22
<u>Донатити на захист України: рекомендації від Кіберполіції, як не стати жертвою шахраїв</u>	23
<u>Ошукали військових на 46 мільйонів гривень: викрито злочинне угруповання</u>	24
<u>Як перевірити благодійний фонд та громадську організацію?</u>	25
<u>Проект “Brama”: протидія інтернет-фейкам та ворожій пропаганді</u>	26
<u>Окремі рекомендації — це перевірка інформації та фактчекінг</u>	27

ЯКИМ МОЖЕ БУТИ ШАХРАЙСТВО: схеми та психологічний тиск на родичів військових

Через свій емоційний стан і важкі життєві обставини **члени родин** військово-полонених і зниклих безвісти, а також незаконно затриманих цивільних осіб, неодноразово **стають жертвами різного роду зловмисників**.

! Будь-яка тема може стати основою для шахрайства.

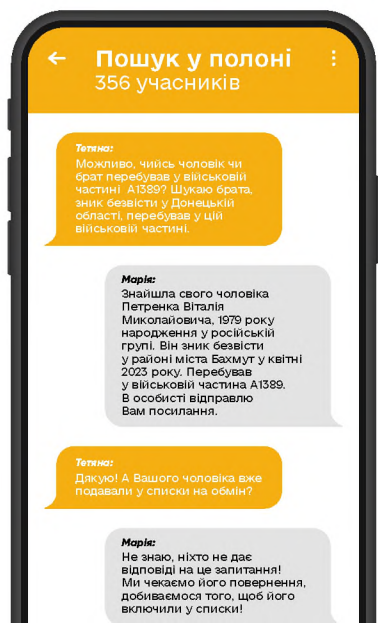
Для того, щоб виманити інформацію та гроші, недобросовісні особи використовують психологічний тиск і маніпуляції.

Категорія **рідних військових привертає увагу шахраїв**, тому що родичі полонених і зниклих безвісти **перебувають у високій емоційній напрузі**, стресі та постійно готові діяти, аби повернути своїх рідних додому. Саме цим користуються зловмисники, а також представники країни-агресора задля отримання цінної для них інформації.

Чому не варто самостійно взаємодіяти з представниками країни-агресора?

Росія — це ворожа країна, яка для досягнення своїх агресивних цілей не гребує будь-якими способами, зокрема **використовує емоції рідних українських воїнів і незаконно позбавлених волі Росією цивільних** для того, щоб:

- **дестабілізувати ситуацію всередині країни та підірвати довіру до державних органів влади;**
- **зібрати дані про Захисників і Захисниць, військові частини у своїх воєнних цілях.**

Окрім того, численні Telegram-канали, інформаційні ресурси **створені російськими спецслужбами або шахраями для маніпуляцій**. Проте, коли у ворога з'являються особисті дані про українських військових та членів їхніх родин, то звільняти цю людину їм вкрай не вигідно, адже тоді можливість маніпулювати близькими зниклих буде втрачена.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Відомі непоодинокі випадки, коли **процес щодо звільнення того чи іншого оборонця був перерваний**, як тільки у ворога з'явилася можливість впливати на близьких цього Захисника чи Захисниці, вимагати від них певних дій. Відразу така людина на обмін зникала зі списків, які подавала РФ.

ШАХРАЇ — ЦЕ ЛЮДИ В “ДОБРІЙ” МАСЦІ.

Вони завжди будуть видавати свої вчинки за допомогу!

Загалом шахраї можуть представлятися:

- волонтерами;
- журналістами;
- представниками державних органів;
- представниками країни-агресорки;
- іншими особами.

Вони обіцяють сприяти звільненню, організувати телефонну розмову або надати інформацію про близьку людину. Задля такої “корисної”, а насправді злочинної цілі, вони випитують **конфіденційну інформацію: персональні та контактні дані військових, зокрема ПІБ, найменування військової частини/ підрозділу, військове звання, статус військового, а також інформацію про банківські картки, фото документів тощо.**

Також не можна розповсюджувати:

- **позицію, координати місцевості (у т.ч. фото чи відео)**, на якій зник безвісти або потрапив до полону військовослужбовець, місця його переміщення до моменту зникнення, військову спеціальність;
- **адресу проживання, сімейний стан** (наявність малолітніх/неповнолітніх дітей тощо), адже зазначеною інформацією може скористатися ворог, що може призвести до подальших шахрайських дій або тиску на військовослужбовця, який перебуває у полоні.

Цю інформацію у жодному разі не можна надавати стороннім і не перевіреною особам! Лише представникам офіційних державних органів

- влади.

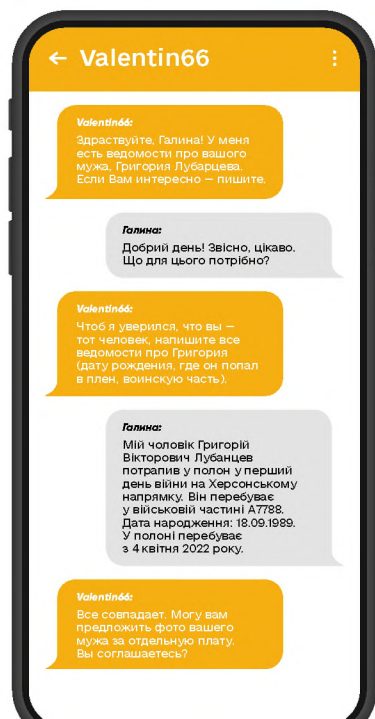
ЧОМУ РІДНИМ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ НЕ ВАРТО РОЗПОВСЮДЖУВАТИ СВОЇ ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ?

- Щоб захистити себе від шахрайства.
- Для збереження права на приватність.
- Розголошення певної інформації може призвести до неприємних наслідків, зокрема для самого військового, його рідних осіб, побратимів.

В умовах воєнного стану особливо важливо дотримуватись чинного законодавства України і не публікувати даних, які можуть прямо чи опосередковано зашкодити військовослужбовцю, який зник безвісти або потрапив до полону країни-агресора та членам їхніх сімей!

*Шахраї відстежують повідомлення родичів військовополонених у соц-мережах. Також зловмисники можуть використовувати фейкові облікові записи державних органів або міжнародних організацій для вимагання грошей у родичів полонених. Пам'ятайте, що державні органи та офіційні волонтерські організації не вимагають оплати за надання інформації чи допомогу", – говорить начальник Департаменту кіберполіції Національної поліції України, генерал поліції третього рангу **Юрій Виходець**.*

ВАЖЛИВО! Щоб не стати жертвою зловмисників, не варто залишати персональні дані, відомості про Захисників і Захисниць України або будь-яку конфіденційну інформацію на ворожих інтернет-ресурсах, Telegram-каналах, Facebook-сторінках, чат-ботах.

ОБІЦЯЮТЬ ВКЛЮЧИТИ ВІЙСЬКОВО-ПОЛОНЕНИХ ДО “СПИСКІВ ОБМІНУ”, А НАТОМІСТЬ ВИМАГАЮТЬ КОШТИ

Перелік людей, які є у реєстрах української сторони та обліковуються як зниклі безвісти за особливих обставин, **передаються російській стороні для повернення** через процес обміну або репатріації.

“Чарівного” обмінного списку, до якого потрібно подати інформацію про конкретного військовослужбовця, **немає!**

Статистика показує: 40% людей, серед усіх повернутих із полону, — це саме особи, які вважалися зниклими безвісти!

Також не варто забувати з ким воює Україна. РФ — підступний ворог. Сьогодні вони заявляють про певні домовленості, а завтра вже їх немає!

Кейс №1

Цього року **Служба безпеки України** викрила низку осіб, які виманювали гроші в родин військових. Відповідну інформацію відомство публікувало в себе на сайті.

Серед таких — в'язень Житомирської виправної установи, який **видурював гроші в родичів українських військових**. Він знаходив у інтернеті родичів бійців ЗСУ, які потрапили в полон або зникли безвісти, телефонував їм та за гроші обіцяв відшукати і повернути їхніх рідних додому. Під час таких розмов в'язень представлявся учасником “пошукової групи” і вихвалявся “потрібними” зв'язками.

Вартість “послуг” шахрая становила від 5 до 55 тисяч гривень. Сума залежала від платоспроможності потерпілого. Встановлено, що гроші перераховували на банківські картки його співкамерників і спільників “на волі”. Серед них були його матір та цивільна дружина.

Кейс №2

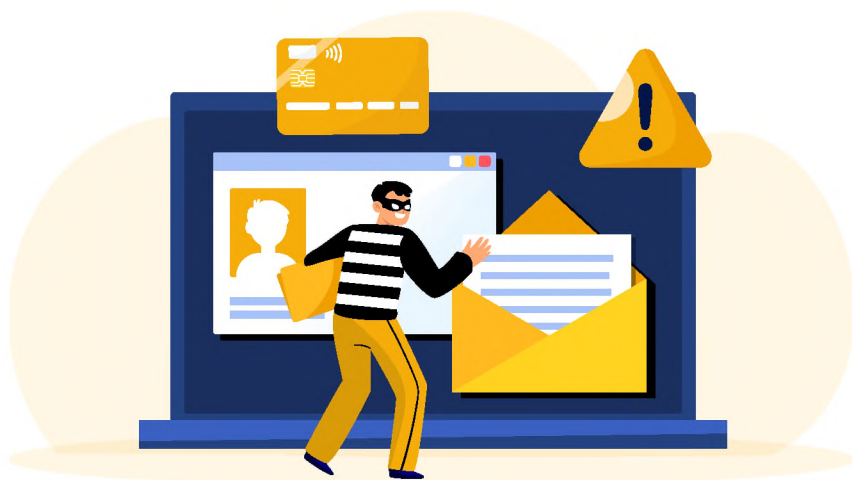
Також Служба безпеки України затримала осіб, які видурювали гроші в родичів українських військовополонених, обіцяючи обмін.

Ділки вимагали 60 тисяч доларів США в родичів двох полонених воїнів ЗСУ. Фігуранти обіцяли передати гроші учасникам окупаційних угруповань РФ для включення військовополонених до “списків обміну”.

За наявними даними СБУ, зловмисники мали зв'язки серед бойовиків та дистанційно отримували від них інформацію про українських полонених. При цьому повертати воїнів ЗСУ додому учасники “схеми” не збирались. Для переконливості при спілкуванні з родичами полонених українських бійців шахраї видавали себе за співробітників правоохоронних органів.

І ЯК НЕ СТАТИ ЖЕРТВАМИ ШАХРАІВ?

1 Обмежити публікування персональних даних (як своїх, так і військових, зниклих безвісти або які потрапили в полон) у соцмережах.

2 Не довіряти стороннім особам, яких ви не знаєте. Перевіряти все спілкування та звертатися лише до офіційних державних органів.

Серед інших основних порад з протидії шахрайству на темі військовополонених і зниклих безвісти

1 Перевірка джерела інформації

Завжди з'ясовуйте, хто саме звертається до вас із пропозицією допомоги. Звертайте увагу на надійні джерела інформації, такі як офіційні сайти державних установ або перевірені організації, які займаються питаннями звільнення військовополонених.

2 Захист особистих даних

Ніколи не передавайте конфіденційні дані незнайомцям. Уникайте розкриття персональної інформації у соціальних мережах, навіть у приватних повідомленнях.

3 Сумнівні пропозиції

Будьте обережними з будь-якими фінансовими пропозиціями, пов'язаними з "визволенням" чи "допомогою". Пам'ятайте, що державні органи та офіційні волонтерські організації не вимагають оплати за надання інформації чи допомогу.

4 Звертайтеся до правоохоронців

Якщо ви підозрюєте, що стали жертвою онлайн-шахрайства, негайно звертайтеся до Кіберполіції за посиланням ticket.cyberpolice.gov.ua

НА ПРОТИВАГУ ШАХРАЙСТВУ:

які реальні кроки дій, для того, щоб знайти особу, зниклу безвісти за особливих обставин?

Алгоритм дій

Якщо прийшло сповіщення від ТЦК та СП, що Захисник або Захисниця зникли безвісти за особливих обставин, потрібно:

1. Дізнатись останнє місце перебування воїна та обставини зникнення.

ВАЖЛИВО! Не розповсюджуйте та не публікуйте в соціальних мережах світлини Захисника і Захисниці у військовій формі, локацію останнього місця перебування (зникнення), номер військової частини. Такі дії можуть нашкодити у випадку переховування чи потрапляння в полон, а також ці дані можуть використати шахраї.

2. Звернутися до Національної поліції України із заявою про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

Спосіб подання заяви:

- на телефон 102 (цілодобово);
- безпосереднє звернення до територіального підрозділу поліції.

У заяві вказується відома заявнику інформація щодо Захисника чи Захисниці: обставини місця перебування, особливі прикмети (татуювання, шрами, пірсинг тощо), речі, які людина могла мати з собою (мобільний телефон, документи, прикраси). Також найближчий родич має **здати біологічні зразки для порівняння ДНК-профілів (безкоштовно)**.

3. Отримайте витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, де буде зазначено ПІБ слідчого у кримінальному провадженні (відповідно до ст. 214 КПК України відомості вносяться до ЄРДР не пізніше 24 годин після подання заяви).

4. Відомості, зазначені в заяві про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, підлягають внесенню до Єдиного реєстру осіб зниклих безвісти за особливих обставин.

5. Далі зареєструйтесь в “Особистому кабінеті” Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими. Пройшовши верифікацію заявки, **надайте всю наявну у Вас інформацію про зниклу особу в розділі “Надати додаткову інформацію”**.

cabinet.koordshtab.gov.ua

6. Після подачі статус заявки та облікову категорію зниклої особи можна відстежувати в “Особистому кабінеті” заявника та, за необхідності, отримувати онлайн-консультації від Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими.

7. Окремо варто звернутися до Об’єднаного центру з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України при Службі безпеки України (якщо є дані про ймовірне потрапляння в полон) та Національного інформаційного бюро.

**Контакти Координаційного штабу
з питань поводження з військовополоненими:**

☎ 0 800 300 529

✉ koord@gur.gov.ua

**Контакти Об’єднаного центру з координації пошуку та
звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб
внаслідок агресії проти України при Службі безпеки України:**

☎ 044 321 11 21

☎ 098 321 11 21

(для повідомлень у Viber, WhatsApp)

☎ 067 650 83 32

(для повідомлень в Telegram)

✉ united_center@ssu.gov.ua

Контакти Національного інформаційного бюро:

☎ 16 48

*Відповідно до інформації КШППВ

КРОКИ ДІЙ,

якщо Ви знаєте, що Ваша рідна людина перебуває у ворожому полоні

Якщо прийшло сповіщення від ТЦК та СП про потраплення Захисника або Захисниці в полон, потрібно:

1. Подати заяву щодо безвісти зниклих громадян, їхнього викрадення або потраплення у полон до відповідного територіального органу Національної поліції України (якщо цього ще не зроблено).

2. Зафіксувати реєстраційний номер заяви та у подальшому отримати контактний номер слідчого та витяг з ЄРДР. За кожним фактом зникнення, викрадення або потраплення у полон органом досудового розслідування відкривається кримінальне провадження. Так, варто написати заяву про визнання в якості потерпілого для набуття процесуальних прав у кримінальному провадженні.

Надалі варто **здати біологічний зразок для виведення ДНК-профілю**. Зразки відбираються у біологічних батьків або дітей зниклої особи (для цього необхідно мати при собі паспорт та свідоцтво про народження дитини).

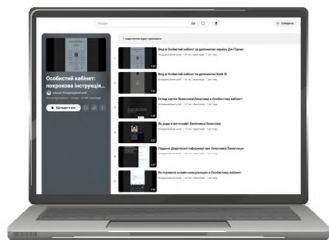
3. Після цього **варто увійти в “Особистий кабінет” Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими** та подати заяву про перебування у полоні або зникнення безвісти Захисника чи Захисниці.

Покрокова відеоінструкція, як увійти в “Особистий кабінет”
youtube.com/playlist?list=PLOvUIFEr3ZMTTBLJmWoHt_RolwhKzBnQ5

Після подачі заяви її статус **можна відстежувати в особистому кабінеті заявника** та, за необхідності, **отримувати онлайн-консультації** від Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими.

ВАЖЛИВО! Будь-які нові відомості щодо військовополоненого слід вносити в особистому кабінеті Координаційного штабу в розділі **“Додаткова інформація”**, а також надавати слідчому, який веде справу.

cabinet.koordshtab.gov.ua

Після вище зазначених кроків, також можна звернутися до:

Національного інформаційного бюро:

☎ 16 48

**Об'єднаного центру з координації пошуку та звільнення
військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб
внаслідок агресії проти України при Службі безпеки України:**

☎ 044 321 11 21

☎ 098 321 11 21

(для повідомлень у Viber, WhatsApp)

☎ 067 650 83 32

(для повідомлень в Telegram)

✉ united_center@ssu.gov.ua

**Бюро Центрального агентства
Міжнародного Комітету Червоного Хреста з розшуку
для міжнародного збройного конфлікту в Україні (Бюро ЦАР):**

☎ 0 800 300 155

✉ KVI_tracing_services@icrc.org

Бюро може звернутися до уряду держави-агресора із запитом щодо встановлення долі полоненого та із запитом на отримання доступу до нього в місці утримання.

Інформацію щодо того, як створити запит можна знайти за посиланням blogs.icrc.org/ua/2024/02/missing/poshuk-znykli-bezvisty-chervoniy-hrest-2022

Робочої групи ООН з насильницьких або недобровільних зникнень:

Робоча група робить офіційне звернення до уряду держави-агресора (у цьому випадку — Росії) з вимогою надати інформацію про Вашого родича як про зниклу особу. Інформацію щодо того, як створити запит можна знайти за посиланням koordshtab.gov.ua/contact-un

У разі виявлення матеріалів чи в разі надходження будь-якої інформації щодо полоненого (телефонний дзвінок, лист, інформація від свідків) її потрібно повідомити слідчому, подати через особистий кабінет Координаційного штабу та надати до МКЧХ та Робочої групи з насильницьких чи недобровільних зникнень.

ВАЖЛИВО! Державним органом, який здійснює повноваження щодо звільнення полонених оборонців України, є Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, з яким Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та визначені посадові особи взаємодіють щодня задля повернення державою-агресором українців додому.

! Під час перемовного процесу країни-агресору надаються відомості про всіх без виключення полонених та безвісти зниклих осіб.

Окрім цього, у зв'язку з порушенням Росією Женевської конвенції про поводження з військовополоненими важливо наголосити, що **Омбудсман України Дмитро Лубінець постійно звертає увагу компетентних органів державної влади України, міжнародної спільноти та міжнародних організацій на порушення країною-агресором вимог міжнародного гуманітарного права щодо військовополонених.**

За кожним повідомленням щодо негуманного ставлення до військовополонених, порушення стосовно них положень Женевської конвенції про поводження з військовополоненими скеровуються листи до Організації Об'єднаних Націй, Міжнародного Комітету Червоного Хреста та інших відомств”, — говорить Омбудсман України Дмитро Лубінець.

Також після повернення Захисників і Захисниць України з полону **Офіс Омбудсмана проводить їхнє опитування та фіксує свідчення щодо умов утримання, поводження з ними, у тому числі застосування тортур, надання їм можливості повідомляти про себе рідним тощо.** Такі дані надалі, за наявності ознак воєнних злочинів, **скеровуються до Офісу Генерального прокурора**, а також висвітлюються під час міжнародної діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

ЩЕ ОДИН КРОК ДЛЯ ПОШУКУ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ: ідентифікація особи через фото

Якщо Ви потребуєте допомоги, зокрема з пошуку зниклого безвісти оборонця України або його ідентифікації у полоні — **звертайтеся лише до державних органів влади.**

Офіс Омбудсмана своїми силами намагається знайти шляхи, щоб верифікувати дані про зниклих безвісти осіб, а також інформацію, отриману від їхніх близьких (тобто фото та відео з неофіційних джерел). Зокрема, був підписаний Меморандум з КНДІСЕ, у межах якого проводять експертні дослідження для ідентифікації по фото та відео.

Проведено майже 80 експертних досліджень з метою ототожнення особи за ознаками зовнішності.

За результатами отримано **52 висновки** за якими ідентифіковано (ймовірно ідентифіковано) осіб зниклих безвісти за особливих обставин і полонених.

Консультаційний висновок експерта може бути взятий до відома слідчим або стати підставою для призначення слідчим експертизи в межах кримінального провадження.

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ ЧЕРЕЗ ФОТО?

Вимоги та правила

Для виконання експертного дослідження рідним необхідно звернутися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини із письмовим зверненням та **надати фото- та відеоматеріали дотримуючись таких вимог:**

■ Знайдені зображення обличчя на фото та відео полонених **мають бути чіткими та якісними** (не розмитими та придатними для встановлення індивідуальних ознак зовнішності). Аналогічні вимоги застосовуються до якості відео та стопкадрів з нього.

Приклад непридатності зображення наведено на фото 1 і 2.

Фото 1

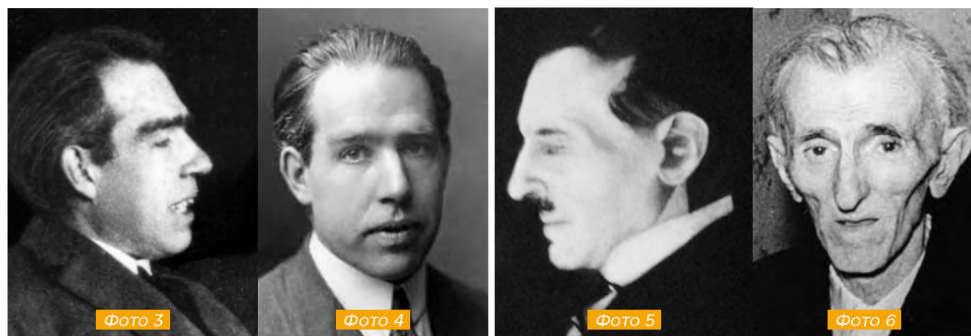
Фото 2

- **Якщо у кадрі зафіксовані декілька осіб**, рідним необхідно чітко вказати, яку саме особу необхідно дослідити (вказати місце розташування у кадрі або ознаки одягу).

Порівняльні зразки (фото військовослужбовця до зникнення безвісти) **мають бути якісні та чіткі**, їх має бути якомога більше та найсвіжіші. Обличчя особи в порівняльних зразках має бути в тому ж самому ракурсі (нахилі), що і на знімку (відеозаписі).

Наприклад, якщо надається профільне зображення (обличчя повернуте боком до камери), то необхідно, щоб порівняльне зображення було в тому ж ракурсі.

Приклад неспівставності порівнюваних зображень наведений на фото 3–4 та 5–6.

Звернення та матеріали, які відповідають вимогам, просимо членів сімей військовослужбовців надсилати на електронну пошту:

✉ hotline@ombudsman.gov.ua

Після відповідної реєстрації дані військовослужбовців із дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних скеровуватимуться до КНДІСЕ для здійснення портретного (експертного) дослідження. Про їх результати родичів поінформують у встановленому законодавством порядку.

У разі отримання позитивного результату портретного (експертного) дослідження, члени сім'ї військовослужбовця зниклого безвісти зможуть звертатися до слідчого Національної поліції України/СБУ, який здійснює досудове розслідування в кримінальному провадженні за фактом зникнення безвісти (перебування в полоні) військовослужбовця, із такими результатами та клопотанням про призначення відповідної судової експертизи для ідентифікації особи військовослужбовця, висновки якої будуть слугувати доказом його перебування у полоні країни-агресора.

КОМУНІКАЦІЯ З РОСІЙСЬКОЮ СТОРОНОЮ, як один із механізмів для пошуку зниклих безвісти

Загалом питання розшуку належить до компетенції Національної поліції України, Служби безпеки України, Генерального штабу ЗСУ (пошук та репатріація тіл), Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (наявна інформація перебуває в Національному інформаційному бюро та особистому кабінеті Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими).

Також **Уповноважений Верховної Ради України з прав людини** налагодив канал обміну інформацією з уповноваженою з прав людини РФ, **у межах якого відбувається** обмін листами військовополонених, проводиться робота з відновлення передачі посилок, досягнуто домовленості про відвідування місць утримання представниками офісу уповноваженої з прав людини РФ (за попереднім погодженням обох сторін).

Однак, слід враховувати, що **російська сторона не завжди надає повну інформацію про проведені заходи**. За отримання оновленої інформації щодо військовополонених — вона надсилається встановленим порядком до компетентних органів для забезпечення повноти даних, які можуть бути використані під час переговорного процесу держави Україна із представниками країни-агресора з метою повернення Захисників і Захисниць України.

Звертаємо увагу, що у випадку отримання інформації про військовослужбовців, члени їхніх родин негайно інформуються.

КУДИ ЗВЕРТАТИСЯ РІДНИМ, чиї близькі — незаконно затримані цивільні у РФ або на ТОТ?

Найперше, члени родин осіб, які зникли безвісти чи потрапили в полон/стали заручниками, мають звернутись із заявою про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, до відповідного підрозділу **Національної поліції України**.

☎ 0 800 50 02 02

✉ pg.npu@police.gov.ua
(для електронних звернень громадян)

✉ info@police.gov.ua
(загальна електронна пошта)

Також потрібно звернутися до:

Національне інформаційне бюро

☎ 16 48
☎ +38 044 287 81 65 (дзвінки з-за кордону)
✉ info@nib.gov.ua

Міжнародний Комітет Червоного Хреста

☎ 0 800 300 155
✉ kyiv_kyiv@icrc.org

**Координаційний штаб
з питань поводження з військовополоненими**

☎ 0 800 300 529
✉ koord@gur.gov.ua

**Об'єднаний центр з координації пошуку та звільнення
військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб
внаслідок агресії проти України при Службі безпеки України**

☎ 044 321 11 21
☎ 098 321 11 21 (для повідомлень у Viber, WhatsApp)
☎ 067 650 83 32 (для повідомлень в Telegram)
✉ united_center@ssu.gov.ua

**Уповноважений з питань осіб,
зниклих безвісти за особливих обставин**

☎ 16 98
✉ pgmia@mvs.gov.ua

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

☎ 0 800 50 17 20
☎ +38 044 299 74 08
✉ hotline@ombudsman.gov.ua

ВАЖЛИВО! У випадку письмової згоди заявників, наданої Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, дані про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, будуть скеровані російській стороні для перевірки факту перебування такої особи на території РФ або тимчасово окупованій території України.

РФ узагалі не має права викрадати цивільних осіб й незаконно позбавляти їх волі! Це є порушенням Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни.

ОБИЦЯЮТЬ ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ, А ВИМАНЮЮТЬ ГРОШІ: “фішинг в інтернеті”

Одним із способів вчинення шахрайства є “фішинг в інтернеті”, який полягає у крадіжці персональних даних **за допомогою підставних вебсайтів**.

Суть фішингу полягає в тому, що ошукана особа повідомляє дані про себе добровільно. Разом із тим, зловмисник у цьому випадку відіграє роль нібито уповноваженої особи державного органу або **благодійного фонду** тощо.

Під виглядом надання державних виплат або іншої допомоги зловмисники виманюють гроші в громадян також шляхом направлення повідомлень.

Як це працює?

- Зловмисники здійснюють розсилку електронних листів, повідомлень у месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp), повідомлень у соціальних мережах (Facebook), SMS-повідомлень, де інформують про виплату матеріальної допомоги.
- Такі повідомлення містять заклик перейти за наданим гіперпосиланням на певний вебсайт та заповнити персональні дані (ПІБ, телефон, електронну адресу, реквізити банківських карток тощо) для отримання грошової допомоги.
- Після цього шахраї отримують передані особою персональні дані та привласнюють собі кошти.

Щоб не стати жертвою зловмисників — уважно ставтесь до отриманих повідомлень. У разі їх надходження — **не відкривайте підозрілі посилання.**

ПРОДАВАВ БАЗИ ДАНИХ ТИСЯЧ КОРИСТУВАЧІВ:

поліцейські Дніпропетровщини затримали хакера

Кіберполіцейські викрили 25-річного мешканця Дніпропетровщини, який **зламав близько 10 тисяч електронних поштових скриньок громадян для викрадення і продажу персональних та фінансових даних потерпілих.**

З початку 2024 року чоловік за допомогою впровадження шкідливого програмного коду (так звані SQL-ін'єкції) **зламав сервери різноманітних вебресурсів, зокрема сайтів знайомств, та отримував списки електронних пошт користувачів, до яких надалі здійснював підбір пароля із застосуванням спеціального програмного забезпечення.**

Надалі зловмисник здійснював вхід до скомпрометованих акаунтів користувачів, **які не були захищені двофакторною автентифікацією.** У такий спосіб хакер отримував інформацію, необхідну для доступу до криптогаманців жертв і привласнював їх віртуальні активи. З “відпрацьованих” акаунтів зловмисник формував бази даних для продажу в даркнеті.

Кіберполіцейські **встановили близько 10 облікових записів фігуранта на різних хакерських форумах, частина з яких адмініструється з РФ.**

■ **Сленгова назва такого методу зламу, який використовував хакер, — брут-форс** (від англ. brute force — груба сила).

ЯК ЗАХИСТИТИ СВОЇ ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ ВІД КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ?

Щоб не стати жертвою кіберзловмисників необхідно уважно ставитись до електронних листів від незнайомих адресатів, повідомлень у месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp) з невідомих номерів телефонів, а також повідомлень у соціальних мережах (Facebook) від незнайомих користувачів.

■ У разі їх надходження, не відкривати підозрілі посилання та не завантажувати вкладені файли (наприклад, архіви).

Щоб вберегти свої персональні дані, рекомендується **зробити резервні копії документів, фото, телефонної книги, які необхідно зберігати на захищеному або недоступному для сторонніх осіб носії інформації.**

Крім того, доцільно виписати номери телефонів найближчих членів родини. Це допоможе не втратити зв'язок, навіть якщо буде втрачено контроль над пристроєм.

ТРИ КРОКИ, ЩОБ УБЕЗПЕЧИТИСЬ ВІД ЗЛАМУ ТА КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ

1

Надійні паролі.

Паролі є основою цифрової безпеки, тому для надійного захисту важливо створювати складні та унікальні паролі.

2

Ліцензійне програмне забезпечення.

Використовуйте ліцензійне програмне забезпечення, оскільки завантажене з сумнівних вебсайтів програмне забезпечення може містити в собі віруси.

■ Не використовуйте програмне забезпечення, розроблене країною-агресором.

3

Антивірусна програма.

Встановіть та регулярно оновлюйте надійну антивірусну програму.

ЩЕ ОДИН ПРИКЛАД ШАХРАЙСТВА:

поліцейські Житомирщини оголосили підозру особі, яка наживалася на допомозі пораненим воїнам

Кіберполіція викрила 42-річного мешканця обласного центру, який розміщував фото реальної української військової, котра захищає нашу державу. Поруч із нею — фото іншої дівчини з ампутованими кінцівками, яка насправді втратила їх ще в 2021 році в результаті нещасного випадку на залізниці. Її рідні справді продовжують збирати кошти їй на реабілітацію. При цьому, у дописі шахрай повідомляв, що на першому й другому фото — саме військова, яка нібито була поранена на війні.

У створених протягом 2023–2024 років дописах фігурант розміщував фото реальної української військової, котра захищає нашу державу. Поруч із нею — фото іншої дівчини з ампутованими кінцівками, яка насправді втратила їх ще в 2021 році в результаті нещасного випадку на залізниці. Її рідні справді продовжують збирати кошти їй на реабілітацію. При цьому, у дописі шахрай повідомляв, що на першому й другому фото — саме військова, яка нібито була поранена на війні.

Видаючи себе за благодійника, зловмисник просив скинути кошти нібито на лікування та протезування військової на підконтрольні йому банківські картки. За попередніми даними, фігурант у такий спосіб ошукав десятки осіб. **Загальна сума збитків становить близько 300 тисяч гривень.**

ДОНАТИТИ НА ЗАХИСТ УКРАЇНИ:

рекомедації від Кіберполіції, як не стати жертвою шахраїв

Шахраї швидко “вловили” тренд і почали видавати себе за волонтерів або ж навіть цілі благодійні фонди й організації, аби привласнити донати для Захисників і Захисниць України.

Зважаючи на це, варто обов'язково переконатися, що **опублікована інформація розміщена справжнім українським воїном, волонтером або благодійною організацією, а не шахраями**. Особливо, якщо ви не знаєте автора допису особисто.

В інших випадках для перевірки такого збору здійснить наступні кроки:

- попросить звіти за попередні періоди та збори;
- дізнайтеся більше про цю особу чи волонтера, зокрема, чи співпрацюють вони з відомими організаціями, публічними особами. У такому випадку на офіційних сторінках відповідних організацій та інфлюенсерів має також бути інформація про спільну діяльність;
- чи є в них нагороди або відзнаки за допомогу та відгуки про діяльність;
- чи висвітлена робота волонтера або приватної особи в інформаційному полі;
- скористайтесь сервісом пошуку зображень в Google для перевірки фотографій та скріншотів документів під збором — шахраї, зазвичай, використовують вкрадені чужі фото у своїх профілях;
- перевірте справжність посвідчення волонтера, зв'язавшись з організацією, яка видала документ.

Якщо йдеться про приватну особу, слід дізнатися, чому вона не зареєстрована як волонтер.

ОШУКАЛИ ВІЙСЬКОВИХ НА 46 МІЛЬЙОНІВ ГРИВЕНЬ: викрито злочинне угруповання

Поліцейські припинили діяльність організованої злочинної групи, учасники якої **“продавали” в інтернеті неіснуючі дрони та автівки для військовослужбовців ЗСУ**. Встановлено 67 епізодів злочинної діяльності шахраїв. Восьмеро зловмисників затримані в межах міжнародної спецоперації на території Молдови. **Вони ошукували воїнів і членів їхніх родин з 2023 року.**

Правоохоронці встановили, що до скоєння злочинів **причетні особи віком від 17 до 46 років**. Організував злочинну діяльність **34-річний уродженець РФ**, який розподілив між спільниками **“обов’язки”**, зокрема **створення фейкових оголошень на популярних маркетплейсах і рекламну кампанію для просування своїх “послуг” в інтернеті.**

Зловмисники розміщували **оголошення про продаж автівок для ЗСУ за привабливими цінами**. З потенційними покупцями фігуранти спілкувалися в одному з месенджерів і домовлялись про передплату за пригон автівки з-за кордону або придбання дронів.

Зловмисники вимагали від потерпілих документально підтвердити свою приналежність до ЗСУ або волонтерської діяльності. Далі, отримавши від них кошти, аферисти насміхались з потерпілих, висловлювали гасла на підтримку РФ, видаляли листування та блокували замовників, не виконуючи зобов’язань.

Поліцейські в межах міжнародного співробітництва провели 23 обшуки на території Молдови та 13 — в Одеській і Дніпропетровській областях за адресами проживання та в транспортних засобах фігурантів. **Попередня сума збитків перевищує 46 мільйонів гривень.**

ЯК ПЕРЕВІРИТИ БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ТА ГРОМАДСЬКУ ОРГАНІЗАЦІЮ?

Оскільки ці структури є офіційно зареєстрованими, перевірити їх з одного боку дещо простіше, а з іншого — шахраям теж не важко прикритися відомими назвами й іменами для своєї злочинної діяльності.

Отже, щоб переконатися, що благодійний фонд чи громадська організація справжні, **рекомендується зробити такі кроки:**

- перевірте їхнє членство в професійних асоціаціях, наприклад в Асоціації благодійників України;

vboabu.org.ua

- переконайтеся, що ЄДРПОУ внесений до реєстрів;

usr.minjust.gov.ua

- з'ясуйте, чи має БФ або ГО фізичну присутність (офіс, дійсні номери телефонів) та персонал;
- попросіть відомості про засновників та звітність за попередні роки — це публічна інформація, яка має бути у вільному доступі. Відсутність таких даних підвищує вірогідність того, що ви натрапили на шахраїв;
- дізнайтеся про співпрацю з відомими організаціями, волонтерами та публічними особами;
- перевірте наявність відзнак та відгуків про роботу;
- встановіть, чи заручалися БФ або ГО підтримкою з боку публічних осіб;
- перевірте їхню присутність в інформаційному полі;
- скористайтесь сервісом пошуку зображень у Google, як і у випадку з перевіркою приватної особи чи волонтера.

Окрім цього, **не рекомендуємо вводити повні дані банківської картки (термін дії, CVV-код) при здійсненні пожертв** — ваша платіжна інформація може потрапити до шахраїв.

ПРОЄКТ “Brama”:

протидія інтернет-фейкам та ворожій пропаганді

За підтримки Кіберполіції волонтери створили проєкт “Brama” для протидії осередкам інтернет-фейків та ворожої пропаганди, а також підвищення медіаграмотності населення.

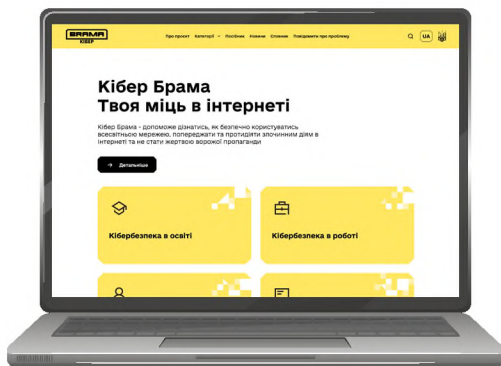
Детальніше про проєкт
stopfraud.gov.ua

Громадяни можуть направляти у проєкт **посилання на джерела зловмисного контенту**. Це можуть бути як окремі відео та дописи, так і акаунти, що порушують правила онлайн-платформ, поширюючи ворожі наративи, дезінформацію тощо.

Модератори-волонтери перевіряють надіслані заявки на блокування. Якщо інформація підтверджується, вони координують дії майже 150 тисяч учасників проєкту з **направлення скарг до адміністрацій відповідних соціальних мереж для блокування ворожого ресурсу**.

Водночас, людина може без ризику для себе долучитися до надсилання скарг на джерела протиправного контенту, виявлені іншими користувачами.

Необхідно зауважити, що остаточне рішення про блокування того чи іншого джерела приймається адміністрацією соціальної мережі або месенджера. Тому **чим більше буде надіслано скарг, тим більша ймовірність, що джерело неприйняттого контенту буде заблоковано**.

ОКРЕМІ РЕКОМЕНДАЦІЇ — це перевірка інформації та фактчекінг

В умовах кібервійни зловмисники **спотворюють новини та факти для досягнення власних цілей**. Щоб не стати жертвою пропаганди чи шахраїв, необхідно переконуватися в достовірності інформації. У цьому контексті перевірка фактів або фактчекінг стає незамінним інструментом.

Фактчекінг — це процес перевірки достовірності фактів, інформації та тверджень, які поширюються в ЗМІ, соціальних мережах та інших медійних джерелах.

Цей інструмент використовується для:

- виявлення неправдивої інформації та спростування фейкових новин, пропаганди та дезінформації;
- підтвердження достовірності інформації для допомоги людям у прийнятті обґрунтованих рішень на основі фактів;
- підвищення рівня прозорості медіапростору.

З розвитком інтернету з'явилася можливість масового і дуже швидкого розповсюдження інформації без перевірки її достовірності. Це призвело до **появи фейкових новин, маніпулятивних статей та спотворених фактів**, що особливо небезпечно в умовах повномасштабної війни з Росією.

Окрім цього, зі зростанням впливу соціальних мереж загострилася **проблема “інформаційних бульбашок”**, коли люди оточені лише інформацією, яка підтверджує їхні власні погляди та переконання.

Це явище може створювати ілюзію однакового мислення в групі людей і призводити до ізолюваності від інших поглядів, зменшення різноманітності думок та навіть загострення конфліктів.

При цьому, люди схильні створювати навколо себе “інформаційні бульбашки”: **блокують у соцмережах або не сприймають контент, який не відповідає їхнім уподобанням.**

Також вони активніше реагують і поширюють те, що відповідає їхнім інтересам і емоціям. Алгоритми соцмереж підлаштовуються під такі бажання користувачів і з часом взагалі перестають пропонувати в стрічці альтернативні погляди. Так, **подивившись кілька разів певний контент (наприклад, проросійські новини), алгоритми надалі активніше пропонуватимуть саме таку інформацію.**

Фейкові новини поширюються, зокрема, щодо обмінів, військовополонених та зниклих безвісти українських Захисників і Захисниць України.

Так, цього року РФ поширила у соцмережах такий вкид. Йдеться про **викладені списки українських військовополонених, яких Україна нібито “не бажає” забирати.** Це імена та прізвища реальних людей, які перебувають у російському полоні. Проте російська сторона не пропонувала ці списки для обміну, а навмисно опублікувала їх у соціальних мережах, щоб розбурхати емоції рідних військовополонених і дискредитувати дії українських державних органів.

Саме тому **необхідно перевіряти всю інформацію, яка поширюється у соціальних мережах.** А також пам'ятати, що кожен крок РФ має свою конкретну мету.

Важливо наголосити, що процес щодо повернення українців додому триває кожного дня.

Як використовувати фактчекінг?

Користуйтеся першоджерелами під час перевірки інформації, звіряйтеся з офіційними ресурсами. **Не поширюйте відомості, доки не впевнилися у їх достовірності.**

Перевіряйте фото та відео на автентичність. Для цього, зокрема, можна скористатись сервісом пошуку зображень Google. Часто дезінформатори та шахраї використовують відредаговані фото для ілюстрації своїх фейкових публікацій.

З'ясуйте, чи не внесено певний ресурс Центром протидії дезінформації чи Службою безпеки України **до списку інструментів поширення ворожої дезінформації.**

Список інструментів поширення ворожої дезінформації
cpd.gov.ua/reports/spysok-instrumentiv-poshyrennya-vorozhoji-dezinformacziyi

Використовуйте ресурс “Кібер Брама”. Платформа містить практичні рекомендації та інструменти для захисту від кіберзагроз, фейків і дезінформації.

**ДОВІРЯЙТЕ ЛИШЕ
ДЕРЖАВНИМ ОРГАНАМ ВЛАДИ!**

БУДЬТЕ ОБАЧНИМИ Й СВІДОМИМИ!

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

**КІБЕР
ПОЛІЦІЯ**
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ**

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Гаряча лінія Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини:

☎ 0 800 50 17 20

✉ hotline@ombudsman.gov.ua

**КІБЕР
ПОЛІЦІЯ**
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ
УКРАЇНИ

☎ 0800 50 51 70

(телефон для довідок за електронними зверненнями,
відправленими через форму зворотнього зв'язку
ticket.cyberpolice.gov.ua)

